

Téma: Jak se zacházelo s historií koncentračního tábora Flossenbürg Modul: Porovnávání fotografií

Faktické informace: Táborská brána a strážní domek

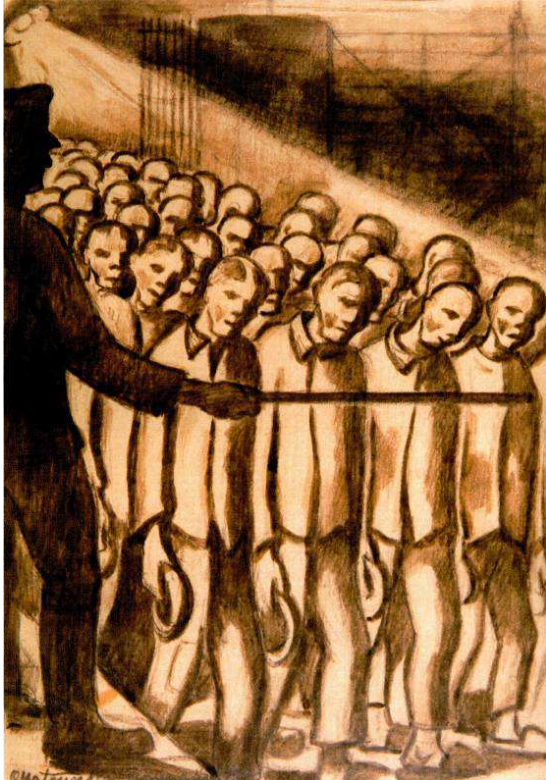
Koncentrační tábor Flossenbürg, zima 1938/1939, záběr je sestaven z několika fotografií. V této době existovala jen jednoduchá brána a strážní domek ještě nebyl postaven, soukromá sbírka, otištěno v: KZ-Gedenkstätte Flossenbürg / Stiftung bayerische Gedenkstätten (Hrsg.): Konzentrationslager Flossenbürg 1938–1945. Katalog zur ständigen Ausstellung, Flossenbürg 2008, str. 48.

Koncentrační tábor Flossenbürg se skládal z několika částí: z rozsáhlého kamenolomu, z části určené pro příslušníky SS s ubikacemi a správními budovami a z vězeňského tábora s baráky pro zajatce a s apelplicem. Od okolního světa byl tábor oddělen plotem z ostnatého drátu nabitým elektřinou, kromě toho se zde nacházely strážní věže, kde hlídkovala SS. Jediným vstupem do vězeňského tábora byla žulová táborská brána, která byla postavena na přelomu let 1940/41. Předtím stála na tomto místě jednoduchá brána. Sousední dřevěný strážní domek byl zbudován také až na přelomu let 1940/41.

Odtud měly hlídky SS přehled o všech, kteří vstoupili bránou do vězeňského tábora nebo ho naopak opustili. K nim patřila i mrtvá těla těch, kteří nepřežili pracovní den a která museli jejich spoluvězni odnést zpět do tábora.

Strážní domek, táborská brána a apelplic, květen 1945 (Foto: National Archives, Washington D.C.)

← Ota Matoušek: Ranní odchod do práce, Flossenbürg 1943. (Kresba: Památník Terezín)

Malíř Ota Matoušek se narodil v roce 1890 v Plzni. V roce 1943 byl zatčen gestapem kvůli účasti na odboji proti německé okupaci a následně byl vězněn v Terezíně, v Kladně a v koncentračním táboře Flossenbürg.

Kontrola vězňů u brány při odchodu z tábora probíhala přibližně takto: Vždy tu stál dozorce, kterému bylo třeba nahlásit počet vězňů, kteří pak v pracovních skupinách a pod dohledem odcházeli z tábora směrem ke kamenolomu nebo k jiným pracovním komandům. Strážní hlídka zkontrolovala počet řad a vězni museli na znamení úcty sejmout z hlavy čepici. V prvních letech existence tábora museli při pochodování dokonce zpívat, jak se ale tábor postupně naplňoval, bylo od tohoto rituálu nakonec upuštěno.

Na levém sloupu táborové brány (při pohledu zvnějšku) byla upevněna žulová tabule s heslem „Arbeit macht frei“ („Práce osvobozuje“). Toto heslo mělo vzbuzovat dojem, že koncentrační tábory mají výchovnou úlohu, ale ve skutečnosti zde byli vězni vykořisťováni, mučeni a často utýráni k smrti. Na pravém sloupu byla upevněna tabule s nápisem „Schutzhaftlager“ („tábor ochranné vazby“). „Ochranná vazba“ znamenala pro vězně zatčení bez soudního rozsudku a na neurčitou dobu.

V roce 1943 se plánovalo rozšíření vězeňského tábora o jednu řadu baráků, v nichž byly ubytovány hlídky SS. Ty se měly přestěhovat do nových kasáren. Proto se také stavěla nová kamenná budova velitelství, která měla být novým hlavním vchodem do prostoru tábora. Toto rozšíření tábora nakonec nebylo uskutečněno a dřevěný strážní domek, původně zamýšlený jako provizorium, nadále plnil svou funkci.

Převoz vězně zesnulého po osvobození tábora, 3. května 1945
(Foto: US Army Corps, National Archives, Washington D.C.)

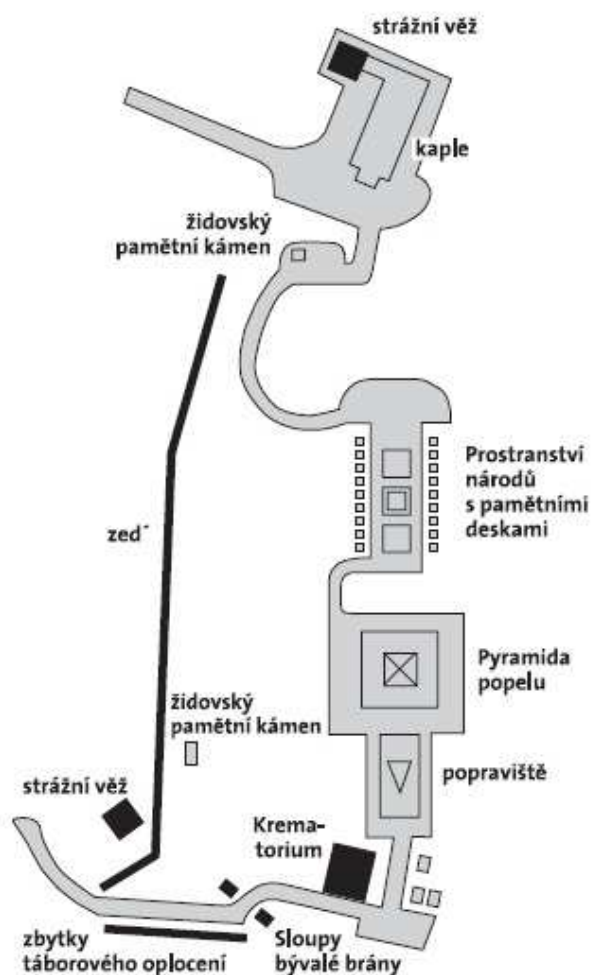
Deset dní poté, co byl koncentrační tábor Flossenbürg 23. dubna 1945 osvobozen armádou USA, nařídili Američané pohřbení mrtvých těl vězňů, kteří zemřeli po osvobození. Obyvatelé Flossenbürgu museli mrtvé doprovodit na nově zřízený hřbitov uprostřed vesnice a důstojně je zde pohřbit. Slavnostní pohřební průvod vedl otevřenou táborovou bránou. Poslední vězni opustili Flossenbürg koncem května 1945. Od července 1945 do

března 1946 byl areál bývalého koncentračního tábora využíván armádou USA jako válečný zajatecký tábor pro příslušníky SS. V této době se tak znovu využívala i brána a strážní domek. Potom, co byl tento zajatecký tábor uzavřen, využívala ubikace Organizace pro uprchlíky při OSN, UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration) pro ubytování polských nežidovských Displaced Persons („DPs“ = lidé cizí státní příslušnosti, kteří se po osvobození zdržovali v Německu). Protože se nejednalo o vězně, bylo oplocení kolem tábora téměř kompletně odstraněno. Také táborová brána a strážní domek ztratili svoji funkci.

Dva těžké žulové sloupy, které tvořily bránu, byly v letech 1946-47 přemístěny do zadního prostoru bývalého tábora. Polští Displaced Persons tam v blízkosti krematoria zbudovali první německý památník koncentračního tábora, tzv. „Údolí smrti“. Žulové sloupy z bývalé táborové brány dodnes lemuji cestu do „Údolí smrti“, která se svažuje od krematoria dolů do údolí a na druhé straně opět stoupá směrem ke kapli, kterou rovněž postavili polští DPs.

Jako poslední využívala prostor apelplacu telekomunikační firma, která ho i s na něm stojícími budovami v roce 1997 darovala Bavorskému státu. Poválečné stavby byly kolem roku 2000 strženy a apelplac byl po letech průmyslového využívání začleněn do Památníku. Vchod do Památníku tak mohl být přesunut na místo původní táborové brány. V současnosti se Památník Flossenbürg zabývá tím, jak tento vstup důstojně upravit. Mezi bývalými vězni, místním obyvatelstvem, zaměstnanci Památníku a vědci se diskutuje, zda mají být sloupy z brány znovu přesunuty na své původní místo. Působivá úprava vstupu je argumentem pro, na druhou stranu by se tím zničil vstup do pietního parku „Údolí smrti“.

Mapa „Údolí smrti“ z brožury Památníku KT Flossenbürg
www.gedenkstaette-flossenbuerg.de/fileadmin/dokumente/Rundgangsbroschueren/RS_CZ.pdf

Prameny a literatura:

- Benz, Wolfgang; Distel, Barbara (Hrsg.): Flossenbürg. Das Konzentrationslager und seine Außenlager, München 2007.
- KZ-Gedenkstätte Flossenbürg / Stiftung Bayerische Gedenkstätten (Hrsg.): Konzentrationslager Flossenbürg 1938-1945. Katalog zur ständigen Ausstellung, Göttingen 2008.
- KZ-Gedenkstätte Flossenbürg (Hrsg.): Konzentrationslager Flossenbürg 1938-1945. Ausgewählte Texte und Bilder der Ausstellung zur Lagergeschichte, Flossenbürg 2007.
- KZ-Gedenkstätte Flossenbürg (Hrsg.): Rundgang deutsch. www.gedenkstaette-flossenbuerg.de/fileadmin/dokumente/RS_CZ.pdf (citováno 29.1.2013).
- Skriebeleit, Jörg: Ansätze zur Neukonzeption der KZ-Gedenkstätte Flossenbürg. Aspekte einer nachholenden Entwicklung, in Haustein, Petra; Schmolling, Rolf; Skriebeleit, Jörg (Hg.): Konzentrationslager. Geschichte und Erinnerung. Neue Studien zum KZ-System und zur Gedenkkultur, Ulm 2001 , str. 15-25.